

2 Tabernaklet och templet

{biblink} 2 Mos 25, 2 Mos 26, 2 Mos 27, 2 Krön 3, 2 Krön 4, 2 Krön 5

Under ökenvandringen hade Israel ett tälttempel, tabernaklet. Sedan folket kommit till ro i det utlovade landet, byggdes under konung Salomo ett tempel på Moria berg, det berg där Abraham varit beredd att offra sin son Isak. Sedan Salomos tempel blivit förstört av babylonerna år 587 f Kr, blev det efter babyloniska fångenskapen återuppbyggt, så att det kunde invigas år 516 f Kr. Detta Serubbabels tempel blev utbyggt och förskönat av Herodes den store, som var romarnas lydkonung i Palestina och dog fyra år före vår tideräknings början. Herodes' insatser var så betydelsefulla, att man ofta talar om Herodes' tempel som det tredje templet. Men bland judarna räknar man det som identiskt med Serubbabels tempel och säger alltså att det var det andra templet som blev förstört av romarna år 70 e Kr. Fromma judar väntar i dag på det tredje templets uppbyggande.

Allt förgängligt är en liknelse. Templet symboliserar enligt Nya testamentet Jesu kropp, Joh 2:18-22, Upp 21:22. Men på grund av den hemlighetsfulla identiteten mellan Jesu kropp och hans kyrka på jorden kan templet också stå som symbol för den kristna församlingen, 1 Kor 3:16-17, 2 Kor 6:16, Ef 2:19-22.

I stort sett kan man säga, att templet i Jerusalem var inrättat efter samma grundlinjer som tabernaklet. Men i templet av sten och trä var allt utfört i större skala och med flera biutrymmen.

Vi tänker oss ett besök i tabernaklet. Först kommer vi in i förgården, en inhägnad plats som omgav själva tälttemplet på alla sidor. Denna förgård åskådliggör Kristi närvaro ute i människovärlden. Under hans jordeliv kunde hans landsmän se och i någon mån känna honom. I den därpå följande tiden står det varje läskunnig fritt att få veta vad han gjorde och lärde, hur han led och dog. Huruvida han ute i förgården stod brännofferaltaret, dit offerdjuren leddes fram. När prästen lade sin hand på djurets huvud, lade han symboliskt folkets synder på detta oskyldiga djur, som sedan dödades och förbrändes på altaret. Brännoffret hade på hebreiska en benämning som betyder "upphøjelse" eftersom det, till skillnad från andra offer, måste i sin helhet gå upp i rök. Även Isaks offerande kallas i 1 Mos 22 för upphøjelse. Om sitt eget offer på Golgata använder Jesus motsvarande uttryck, Joh 12:32-34. Denna hans "upphøjelse" på Golgata skedde i allt folkets åsyn. Härpå syftar alltså profetiskt brännoffer- eller upphøjelsealtarets placering ute i förgården. Även i dag är Jesu liv och död realiteter, åtkomliga för forskningen och vetbara för allmänheten, något som står fram i allt folkets åsyn.

Går vi in i tälttemplet, kommer vi först in i det yttre, större rum som kallas Det Heliga. Där fick endast präster vistas. I det nya förbundet, som är slutet genom Jesu offerdöd, är alla kristtrogna ett heligt prästerskap, 1 Pet 2:5. Det Heliga är alltså en bild av Kristi kyrka på jorden. Därinne fanns i tabernaklet tre ting: rökelsealtaret, ljusstaken och skådebrödsbordet, 2 Mos 25:30ff och 2 Mos 30:1-10.

Rökelsen är en symbol av bön, Upp 5:8. När siaren i Upp 8:2 talat om sju basunänglar, nämner han i tredje versen "en annan ängel", som har ett gyllene rökelsekar och som lägger mycken rökelse till de heligas böner. Eftersom denne andre ängel har en medlares uppgift, kan han näppeligen vara någon annan än den som annars kallas HERRENS ängel eller Förbundets ängel, dvs Kristus. Ty det finns ingen annan Medlare mellan Gud och människor. Rökelsealtaret i tabernaklet betecknar enligt kyrkans tro alltså Kristi församlings bön, som förenad med Jesu egen bön stiger upp till Fadern.

Ljusstaken är av rent guld, den metall som varken rostar eller ärgar sig, och den är gjord i ett enda stycke. Dess i drivet arbete framställda blommor och frukter föreställer för oss Jesu härlighet, hans Andes gåvor i deras mångfald och skönhet och, ej minst, Andens frukter. Ljusstaken har sju armar. Sju är fullkomlighetens tal. [Se härom i 11. Tillägg] Det betecknar både Jesu fullkomliga godhet och hans universalitet, dvs att han är till för alla människor, ja för hela universum. En ljusstake är till för att sprida ljus. Ljuset är Guds ord, men Jesus själv kallas också Ordet, Joh 1:1-5. Jfr Joh 8:12. Att ljusstakens lampor måste tändas med eld från brännofferaltaret, antyder att det är genom sitt försoningsoffer som Jesus är världens ljus. Men att lamporna har sju, påminner oss om att Jesu lärjungar i världen har att sprida hans ljus till alla människor, Matt 5:14, Upp 1:20.

Skådebröden kallas i grundtexten egentligen "ansiktets bröd". De var lagda fram inför Guds ansikte. Så har Jesus, livets bröd, trätt fram inför Faderns ansikte som ett offer för oss och ger sig åt oss som ett livets bröd i den heliga nattvarden, Joh 6:35. Att de tolv bröden togs bort en gång i veckan och ersattes med nya, påminner oss om att Herrens nåd aldrig får bli gammal, den måste ständigt tas emot på nytt, Klag 3:22-23.

Det Heliga skildes från det innersta rummet, Det Allraheligaste, av ett förhänge, den så kallade förlåten. In i Det Allraheligaste fick endast översteprästen gå in och detta endast på den Stora Försoningsdagen (hebr jom kippur) och då aldrig utan blod. Enligt Hebreerbrevet förebildas genom denna rituella handling vad Jesus, vår sanne Överstepräst, gjorde för oss, när han ensam gick in i sitt lidande i Getsemane och på Golgata och för oss vann en evig förlösning, Heb 9:11-12.

Förlåten, som skilde Det Heliga från Det Allraheligaste, var gjord i fyra färger: mörkblått, purpurrött, rosenrött och vitt. Den judiska historieskrivaren Josefus säger att de fyra färgerna skulle symbolisera skapelsens fyra grundelement: det mörkblå betecknade havet, det purpurroda jorden, det rosenröda, i andra bibelöversättningar kallat scharlakansrött, betydde elden, det vita luften.

Vad jorden beträffar, så kan den i Främre Orienten liksom i Afrika och Sydamerika ofta vara röd – namnet Adam, som betyder "jord", påminner starkt om Edom, som betyder "röd". Den mörkblå eller purpurblå färgen var beredd av ett ämne, hämtat från en i Medelhavet förekommande snäcka, som satt fastvuxen vid klipphällar. Den purpurröda färgen kom från purpurnäcken, som fiskades med krok. Den rosenröda framställdes av koschenillsköldlusen, som lever på vissa kaktusväxter.

Enligt Heb 10:20 är förlåten en sinnebild av Jesu "kött", dvs hans jordiska kropp. Det stämmer inte illa med att färgerna syftar på jordens grundelement, ty Jesu jordiska kropp kunde sägas sammansatt av allt som hör jorden till. Men sedan den kristna kyrkan börjat se på förlåten som en symbol av Kristus, har det mörkblå kommit att påminna om hans himmelska ursprung, det purpurröda om hans konungavärdighet (han blev ju också före sin avrättning på hån klädd i purpur och hyllad som konung), det rosenröda tydde på hans blodiga offer av sig själv och det vita på hans helighet och renhet, som genom honom också kommer hans egna till del, Upp 7:14.

I det tempel som stod i Jerusalem på Jesu tid, bestod förlåten av två väldiga förhängen, det ena en hebreisk aln (ca 1/2 meter) innanför det andra. De var av starkt tyg så tjockt som ett finger. Eftersom själva tempelbyggnaden stod i öst och väst, med ingången mot öster och Det Allraheligaste mot väster, hängde denna dubbla förlåt i nord–sydlig riktning, upphängd i guldkrokar. Den fick aldrig bli gammal utan utbyttes ofta, enligt några årligen. Man kan alltså inte förutsätta, att den brast av ålder och murkenhet. Den hade ingen öppning i mitten, utan när översteprästen på Stora Försoningsdagen skulle gå in i det Allraheligaste, måste han först passera den första förlåten intill tempelrummets södra mur – ty i norr var förlåten med guldhakar fastgjord vid muren – och därefter gå i mellanrummet mellan de båda förlåtarna till norra muren, där den inre förlåten var fri från väggen. Vid templet fanns anställd en särskild förlåtmästare, som hade hand om både nya och gamla förlåtar stora festdagar lät hänga ut de gamla som prydnader på de stora förgårdarnas murväggar.

När det i evangelierna berättas att förlåten i templet rämnade itu i Jesu dödsstund, menas utan tvivel att den dubbla förlåten brast. Att dessa tjocka, ca 20 meter höga förhängen brast mitt itu, var en mycket uppseendeväckande tilldragelse, som inte kunde undgå allmän uppmärksamhet. De rämnade uppifrån och ända ned, inte nedifrån och upp, ty från Gud kom det som skedde, och innebörden stod snart klar för lärjungarna. Framför ingången till Guds eget Allraheligaste står inte längre: Tillträde förbjudet! Jesu har för oss invigt en ny och levande väg in genom förlåten, Heb 10:20, och genom honom har vi tillträde till Guds nåd, Rom 5:1-2.

Arbetsuppgifter

1 Ordet tabernakel är ett latinskt ord, härlett ur det likaledes latinska taberna. Både den längre och den kortare formen betecknar en bod, ett brädsjul, en primitiv hydda eller ett tält. I italienskan har av taberna blivit taverna, som betecknar ett värdshus. I Joh 1:14 står grundtexten ordagrant: "Ordet vart kött och tältade ibland oss." Kommentera detta Guds "tältande" i människovärlden med hjälp av både Gamla och Nya testamentet.

2 I vilken mening har kyrkan att vara en Guds taverna?

3 Beträffande talet 7 som universums och fullkomlighetens tal, se tilläggskapitlet i slutet av boken. Finn reda på fler exempel på sjutal i Bibeln än dem som boken anger.

4 Ställ det anförda ordet ur Klag 3 i belysning av uttrycken "ny ved" 3 Mos 6:12, "från kraft till kraft" i Ps 84:8, "av tro till tro" i Rom 1:17 och "från liv till liv" i 2 Kor 2:16. Sök vad som är gemensamt för alla dessa uttryck och eventuellt vad som skiljer.

5 Någon i gruppen har gjort en resa i en trakt där jorden är röd. Låt denne medlem beskriva. Obs. benämningen "den röda jordens svenskar" på våra landsmän i norra Argentina. Namnet Edom (röd) ges åt Esau i 1 Mos 25:30. I vilket hänseende framstår Esau i detta sammanhang som "av jorden och jordisk" (för att tala med Paulus i 1 Kor 15:45)?

6 Med utgångspunkt i förgården som bild av människovärlden i stort och Det Heliga som symbol av kyrkan kan samtalsvis belysas begreppen folkkyrka, bekännelsekyrka, bekännarekyrka och eventuellt andra kyrkobegrepp. {/biblink}

7 Om tiden räcker till, kan någon gruppmedlem göra en planskiss med hjälp av Bibelns uppgifter a) av tabernaklet, b) av Salomos tempel, c) av Serubbabels tempel. Medhinnens endast en av dessa tre uppgifter, bör c) prioriteras, eftersom det var i detta (även kallat Herodes' tempel) som Jesus var verksam. Alternativt kan redan färdigställda skisser studeras i något bibelverk.

Sven Danell: GAMMALTESTAMENTLIGA SYMBOLER